

W ciągu dalszej rozmowy Marszałek Piłsudski opowiadał swobodnie o swoim życiu obecnym:

— Mając teraz sposobność po trudach ostatnich lat wypocząć i wypaść się wreszcie, wypoczywam w całej pełni.

Pokazując stos książek w języku japońskim, oświadczył, że studiuje obecnie «Historię wojny japońsko-rosyjskiej», które to dzieło nadesłał mu niedawno szef sztabu generalnego armii japońskiej, dedykując ją: «Marszałkowi Pi-ru-su-tu-ki», jak w języku japońskim pisze się nazwisko Marszałka.

Serdecznymi pozdrowieniami dla bohaterskiego narodu rumuńskiego zakończył Marszałek Piłsudski swą interesującą rozmowę.

PRZEMÓWIENIE PRZY DEKOROWANIU KRÓLA RUMUNSKIEGO FERDYNANDA I ORDEREM «VIRTUTI MILITARI» PIERWSZEJ KLASY

(25 czerwca 1923 r.)

Dnia 24 czerwca 1923 r. przybyła z oficjalną wizytą do Warszawy królewska para rumuńska, król Ferdynand I ze swoją małżonką Marią. Marszałek Piłsudski, jakkolwiek już nie pełnił funkcji Szefa Sztabu Generalnego, zachował jednak stanowisko przewodniczącego Ścisłej Rady Wojennej aż do odjazdu pary królewskiej, i w tym charakterze brał udział w przyjęciu pary królewskiej.

W dniu 25 czerwca odbyło się w Belwederze wręczenie królowi Rumunii orderu «Virtuti Militari» I klasy w obecności Prezydenta Rzeczypospolitej, Kapituły orderu, ministrów spraw zagranicznych.

Pierwszy przemówił Prezydent Wojciechowski, po nim wypowiedział Piłsudski niżej przytoczone przemówienie, które podajemy według «Monitora Polskiego» z 26 czerwca 1923 r.

Kapituła naszego orderu «Virtuti Militari» poleciła mi w charakterze swego przewodniczącego przedłożyć Panu Prezydentowi Rzeczypospolitej te motywy, którymi kierowała się Kapituła, wręczając Waszej Królewskiej Mości order «Virtuti Militari» pierwszej klasy. Klasa ta przeznaczona jest przede wszystkim dla tych wodzów naczelnych, którzy, wygrywając wojnę, okryli swą armię sławą i ocalili państwo przed wszystkimi nieszczęśliwymi skutkami przegranej wojny.

Wasza Królewska Mość uczyniłeś to podczas ostatniej wojny dla swojej armii i dla swego państwa. Oceniając czyn wojskowy Waszej Królewskiej Mości, Kapituła poleciła mi skierować uwagę Pana Prezydenta Rzeczypospolitej nie tylko na epizody pełne chwały, jak bitwa pod Marasesti ¹⁾, ale przede wszystkim na tę siłę moralną, którą Wasza Królewska Mość wykazała w najcięższym okresie wojny.

Armia rumuńska miała przed sobą nie tylko wielkie trudności na froncie, ale znajdowała się również w centrum rozkładu armii sprzymierzonej ²⁾. Wielu spośród członków Kapituły osobiście obserwowało i przeżyło tę sytuację. W całkowitym uznaniu dla wysiłku moralnego, którego w tym wypadku należało wymagać od wodza, Kapituła ocenia nie tylko wagę wypadków, ale i zwycięstwo, uzyskane przez Waszą Królewską Mość, jako naczelnego wodza armii rumuńskiej, dzięki któremu Wasza Królewska Mość umiała zachować w tych okolicznościach w swej armii te najwyższe cnoty wojskowe, które wypisane są w haśle: Honor i Ojczyzna. Oddalony od wszelkiej pomocy, wobec wroga silnego i zwycięskiego, wśród dzikiego piekła, gdzie żołnierz zatracił wszelkie poczucie obowiązku, Wasza Królewska Mość pozostał mimo wszystko na miejscu, po to, by wykorzystać pierwszą słabość wroga, czego wynikiem jest, że jego państwo i jego armia zbierają owoce zwycięskiej wojny ³⁾.

Opierając się na tych głębokich przyczynach, Kapituła naszego orderu «Virtuti Militari» postanowiła prosić P. Prezydenta Rzeczypospolitej o nadanie Jego Królewskiej Mości, Królowi Rumunii, Ferdynandowi I, krzyża orderu «Virtuti Militari» pierwszej klasy.

¹⁾ Miejscowość na Seretem, gdzie wojska rumuńskie wykazały latem 1917 r. dużą odporność w walkach z państwami centralnymi.

²⁾ Mowa o rozkładzie w armii rosyjskiej po upadku Kiereńskiego. Sytuacja armii rumuńskiej, związanej z rosyjską, stała się wtedy bardzo ciężką.

³⁾ Mowa o powtórnym wypowiedzeniu przez Rumunię wojny państwom centralnym (9. IX. 1918), oczyszczeniu kraju swego od wojsk okupacyjnych, zajęciu Bukowiny, Siedmiogrodu, Besarabii i Banatu, i o uzyskaniu korzystnych dla siebie warunków pokojowych w traktatach w St. Germain (10. IX. 1919) i w Trianon (4. XI. 1920).